

Marjolijn Hof

De kaarten
van madame
Petrova

met illustraties
van Annette Fienieg

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij

2022

*En als ik het niet zie, nou,
dan is het er niet*

Silke hield haar handen voor haar gezicht en snuffelde aan haar vingers, ze duwde haar neus in de holte van haar elleboog en daarna onder haar oksel. De geur van thuis was verdwenen, haar vel stonk naar aarde, zweet en opgedroogd konijnenbloed en ze kon boenen wat ze wilde, ze bleef het ruiken. Zolang ze geen zeep had werd ze niet schoon. Op de terugweg naar de slaapkuil had ze een poeltje gevonden. Het lag verscholen in de schaduw van een beuk. Ze had zich uitgekleet en nu zat ze te kleumen in het modderige water.

Precies eenendertig dagen geleden was ze met Janis van Holderstate vertrokken. Ze had de tel bijgehouden. Niet dat ze iets had om mee te schrijven, ze prentte het in haar hoofd en iedere morgen als ze wakker werd telde ze er een dag bij op.

Hoeveel konijnen ze had gevild was ze vergeten. Grote, kleine, bruine en grijze, ze smaakten allemaal hetzelfde als Janis ze had geroosterd: verbrand vanbuiten en niet gaar genoeg vanbinnen.

Vandaag had ze er twee uit haar strikken gehaald, een vette ramelaar en een mager scharminkel dat er oud en pezig uitzag. Het magere konijn had ze bijna laten liggen, maar ze mocht niet te kieskeurig zijn. Ze hadden vlees nodig voor vanavond en de reis van morgen, en alle beetjes hielpen.

Een gaai vloog klapwiekend op. Over een laaghangende tak rende een eekhoorn, een paar sprongen en hij was achter de stam verdwenen. Silke had nooit een eekhoorn gevangen, ze probeerde het niet eens. Minstens de helft was staart, en wat bleef er dan nog over? Niet genoeg om al die moeite voor te doen.

Nog even en het zou gaan schemeren. Silke stapte het water uit en wreef zich droog met haar omslagdoek. Ze haastte zich met aankleden. Kousen, smoezelig ondergoed en een jurk met te weinig knoopjes voor de knoopsgaten, zodat ze het lijfje scheef dichtknoopte en opnieuw moest beginnen.

Ze was bij het laatste knoopje toen ze geritsel hoorde. In de bosjes bewoog iets, een hoge uitloper zwiepte heen en weer. Een ree, dacht Silke. Of een vos die op de geur van dode konijnen was afgekomen. Tussen het groen klonk het hoge geschetter van een merel die alarm sloeg.

En toen een rasperige kuch.

Silke luisterde.

Nog meer geritsel. 'Jesusmina,' zei een mannenstem. 'Het stikt hier van de bramenstekels, wat een klotezooi.'

Silke aarzelde. Ze moest weglopen, nu het nog kon. Maar de spullen dan? Haar tas lag aan de voet van de beuk en de konijnen lagen ernaast. Ze wachtte, heel even maar, en toen was het al te laat.

Een stroper kwam het struikgewas uit stappen. Hij had een ruige baard en wangen die donker waren van het vuil. Hij droeg twee dode vogels, de poten aan elkaar gebonden met een eindje touw.

‘Nou gaan we het krijgen,’ zei hij. ‘Een meissie.’ Hij liet de vogels vallen. Zijn hand ging naar zijn riem, hij trok zijn mes. ‘Heb je iemand bij je?’ Onder het praten keek hij schichtig om zich heen, met een snelle blik, zodat hij haar ondertussen in het oog kon houden. ‘Wat moet jij in je eentje in het bos?’ Hij ontdekte de konijnen. ‘Aha,’ zei hij. ‘Zit het zo. En wat hebben we hier?’ Hij pakte haar tas op en stapte naar voren. De punt van zijn mes wees naar Silkes keel. ‘Laat maar zien wat je hebt.’ Met een bruusk gebaar duwde hij de tas in haar armen.

Ze durfde hem niet aan te kijken. Haar handen trilden, ze kreeg de leren veter niet los. De stroper haalde uit. Zijn mes raakte haar duim, gleed onder de veter en sneed het leer door. Hij griste de tas uit haar handen en hield hem ondersteboven.

Silke keek naar haar vingers. Haar duim bloedde, een snee liep langs de knokkel naar beneden. Het bloed drupte op de rok van haar jurk.

De stroper had de tas leeggeschud. Hij raapte haar mes op. ‘Mooi,’ zei hij. ‘Zo goed als nieuw. En wat is dit?’

‘Een boekje,’ zei Silke.

‘Of ik dat niet kan zien. Denk je dat ik geen hersens heb? Wat staat erin?’

‘Gedichten,’ zei Silke.

‘Wat voor gedichten?’

‘Van mijn moeder.’

De stroper schopte het boekje naar haar toe. ‘Hou maar.’

Silke raapte het op en drukte het tegen haar borst.

‘Waar is je moeder nu?’ vroeg de stroper.

Silke durfde niet te liegen. ‘Dood.’

‘En je pa?’

‘Die ook.’

‘Tsss,’ zei de stroper. Hij kwam dichterbij. ‘En nou moet ik medelijden met je krijgen? Begon je daarom over je moeder?’

‘Nee,’ zei Silke.

‘Of denk je: zo’n onbehouwen kerel weet niks van gedichten? Denk je dat ik geen gevoel in mijn donder heb? Denk je dát?’

Silke wist niet wat ze dacht. Ze had geen tijd om na te denken. Ze keek naar de stroper en probeerde niet te laten merken hoe bang ze was.

‘Lees,’ zei de stroper.

Silke hield het boekje stevig vast.

‘Nou?’ zei de stroper. ‘Lees dan. Je hebt je moeder erbij gehaald en nou wil ik weten wat ze te zeggen had.’

Hij kon niet lezen, dat was het. Hij kon niet lezen en nu moest zij hem vertellen wat mama had geschreven. Silke sloeg het boekje open.

‘In nevelen de burcht gehuld,’ las ze.

Daarna hield ze haar mond. Het was haar lievelingsgedicht en ze wilde het niet met hem delen.

‘En verder?’ zei hij.

‘Verder...’ zei Silke. Ze probeerde iets te verzinnen. Nieuwe regels, nieuwe woorden.

‘Lees!’ zei de stroper.

‘Van smarten is mijn ziel vervuld,’ las Silke.

‘Eeuwig dool ik door het woud.’

‘Mijn arme hart is dood en koud.’

‘Allemachtig,’ zei de stroper. ‘Dood én koud! Wat een wijvenpraat.’ Hij haalde zijn neus op en spuugde op de grond. ‘Je boekje hoeft ik niet en ik weet het goed gemaakt. Ik neem jouw mes en jij krijgt het mijne. Ik neem het vette konijn en dat magere mag je houden. Een andere vent had je slechter behandeld, maar ik laat een meissie niet achter met niks. Begrijp je wel? En als je zo nodig moet stropen, kijk dan beter uit de

volgende keer.' Hij liep naar de beuk, legde zijn mes aan de voet van de stam, greep het vette konijn en tilde zijn vogels op. Daarna dook hij de bosjes in. De takken ritselden en zwiepten heen en weer.

'Dood én koud!' hoorde ze hem zeggen. 'Blij dat het mijn moeder niet is.'

Silke luisterde naar het ritselen en kraken, steeds verder weg. Tot het stil werd. De stroper was in het bos verdwenen.

Ze bekeek het mes dat hij had achtergelaten. Het was roestig en er zat een knik in het lemmet. Op de snede zat bloed, háár bloed en opgedroogde viezigheid. Ze stak haar duim in haar mond, maar ze geloofde niet dat het veel zou helpen. Zeep had ze nodig, en warm water en een schoon verbandje. Ze dacht aan thuis. In de badkamerkast lag hagelwit verband, heet gestreken en keurig opgerold. Als ze haar japon uittrok raapte een van de meiden hem op en de andere meid vulde de badkuip. 'Komt u maar, mejuffrouw. Is het warm genoeg of zal ik nog een keteltje halen?' Warm, nog iets warmer, tot het badwater begon te dampen.

Niet aan het keteltje denken, dat maakte alles erger.

Ze waren niet op de vlucht, zei Janis als ze over Holderstate begon. Ze waren de neven te slim af, zo moest ze het zien.

Het viel niet mee om het zo te zien. Helemaal niet nu ze een stroper was tegengekomen. Hij had haar kunnen vermoorden. Hij had haar keel kunnen doorsnijden en alles mee kunnen nemen. Janis had makkelijk praten. Terwijl hij op een boomstronk zat en aan zijn lepels werkte, liep zij de benen uit haar lijf om eten bij elkaar te scharrelen. En de neven? Die gingen rond deze tijd aan tafel in de eetkamer van Holderstate. Asserik en Koender aten soep en vis met gekookte peentjes in botersaus, de meiden brachten het eten rond en in de kroonluchter brandden kaarsen.

En zij was hier. In het bos.

Het was Janis die het plan verzonnen had. Op een ochtend waren ze samen vertrokken, zogenaamd om een wandeling naar het meer te maken. Toen ze bij het water waren aangekomen hadden ze hun kleren bij de oever gelegd. Janis had een oude jurk voor Silke geregeld en jongensschoenen met te veel ruimte bij haar tenen. Haar laarsjes moest ze laten staan.

Het zou lijken alsof ze verdronken waren, zei Janis. En de neven zouden het geloven.

‘Weet je het zeker?’ had Silke gevraagd.

Natuurlijk wist Janis het zeker. De neven zouden het geloven omdat ze het wilden geloven. Het was precies wat madame Petrova voorspeld had: twee dode kinderen. Asserik en Koender hoopten dat er iets vreselijks zou gebeuren en nu was het zover. Janis en Silke verdronken. Janis eerst en Silke daarna, of allebei tegelijk, dat maakte niet uit. Ze lagen op de bodem van het meer, daar ging het om, en het water was te diep om te dreggen. Waarom zouden de neven argwaan krijgen? Ze mochten gaan zoeken, zei Janis. In de kamer van Silke en die van hem, en dan zouden ze zien dat alles er nog was. Hij liet al zijn spullen achter en zij moest hetzelfde doen. Niets meenemen, dan zouden Asserik en Koender geen reden hebben om te twijfelen.

En dat had Silke gedaan. Ze had alles achtergelaten. Bijna alles. Op het laatste moment had ze mama’s boekje meegegrist. En al die tijd, eenendertig dagen lang, had ze het voor Janis verborgen gehouden, eerst in haar jurk en later in haar tas. Als ze alleen was kon ze er stiekem in lezen. Soms klom ze in een boom en zat ze op een tak, met haar rug tegen de stam. Het was fijn om de bladzijdes om te slaan en naar mama’s handschrift te kijken.

Op de laatste bladzijde stond mama’s meisjesnaam, in blauwe letters met grote lussen en krullen die in elkaar haakten:

*Meckelhove is mijn stee.
En deze namen kreeg ik mee:
Izolde Silke Ludka Dillebod.*

Mama's tweede naam en Silkes eerste naam waren hetzelfde.

Achter Dillebod was in bruine inkt geschreven:

Holderling.

Waarschijnlijk was de blauwe inkt op toen mama met papa trouwde en ook haar geduld, want de bruine letters krulden maar een beetje.

Silke had een keer naar de familie Dillebod gevraagd.

'Heb je ze ooit gezien?' had Asserik gezegd. 'Zijn ze in al die jaren ook maar één keer op bezoek geweest? Wij hebben je grootgebracht van baby af aan, en zij hebben geen vinger uitgestoken. En ik zal je dit vertellen: ze zijn zelfs niet op de begrafenis geweest. Van hun eigen dochter!'

Dat ze geen vinger hadden uitgestoken was waar. Silke had nooit een Dillebod gezien. Geen opa, geen oma, geen broer van mama of een zus. Ze hadden alles aan de neven overgelaten.

De reis had mama's boekje geen goed gedaan. Op de kaft zaten groene en bruine vegen en de bladzijdes waren hobbelig van het vocht. Maar de stroper had het niet meegenomen en Silke had haar tas nog, al was de veter nu kapot. Ze stopte het boekje onderin en bedekte het met bladeren en stukjes mos.

Een kille avondmist kwam opzetten, de nevel kroop uit de bosgrond omhoog. Silke pakte het overgebleven konijn bij zijn achterpoten. Ze probeerde rustig te lopen. De schrik zat nog in haar benen en ze was nog banger voor de schemering dan anders. Overdag viel het mee,

maar zodra het donker werd dacht ze bij ieder geluidje aan wolven en dolle honden. Aan wilde zwijnen met slagstanden, en dit keer ook aan stropers. Zij probeerde konijnen te vangen en iets anders probeerde haar te vangen, zo gek was het niet om daarin te geloven. En vandaag was het gebeurd. De man met zijn mes... Ze bleef staan. Wat als de stroper Janis had gevonden? Wat als hij alles had meegenomen, het gereedschap, de waterzak en de rugtas, alles wat ze onderweg hadden gekocht van hun laatste geld? Wat als hij Janis met zijn mes... met haar mes... Ze zette het op een rennen, liet zich een greppel in glijden en klom er aan de andere kant uit. Tussen de rechte stammen van een groepje dennen zag ze het schijnsel van het vuur. Ze rende en rende en toen was ze er.

Janis zat op een stronk, met zijn pet op zijn hoofd en de bijl aan zijn voeten.

Het duurde even voordat ze kon praten. 'Eén konijn,' zei ze. 'Dat is alles.'

Zoals altijd moest Silke villen. Het mes van de stroper lag niet goed in haar hand en haar duim deed gemeen zeer. Janis spietste het konijn aan een tak en hing het boven de vlammen.

Het was vochtig en koud, Silke ging bij het vuur zitten en strekte haar benen uit om haar voeten te warmen. Ze vertelde over de stroper.

Janis bekeek haar duim. Het was te donker, zei hij, om het goed te kunnen zien. Hij voelde aan het stropersmes. 'Krom,' zei hij.

'En als hij terugkomt?' vroeg ze. 'Als hij het vuur ziet? Of als hij het ruikt?'

Janis tilde zijn bijl op. 'Dan heb ik deze.'

Misschien zou het helpen, misschien ook niet. Janis kon dreigen en met de bijl zwaaien. En vloeken kon hij ook, maar slaan? Hij kon

niets doodmaken, zelfs geen konijn. Hij sneed lepels met versierde stelen, daar had hij zijn messen en gutsen voor. Met zijn bijl kliefde hij lepeltakken. Nooit iets anders dan hout.

‘We zouden een hut moeten zoeken,’ zei hij. ‘Met een deur en een grendel en ramen met luiken. Er zijn er zat in de bergen. Allemaal verlaten omdat je nergens van kunt leven daar.’

‘En wij?’ vroeg ze. ‘Waar gaan wij van leven?’

Janis draaide aan de stok. De vlammen laaiden op en likten aan het vlees. ‘Ik maak lepels en borden en stoelen en kasten.’

‘En bedden en tafels en krukken,’ zei Silke. ‘Zodat er geen plaats meer is voor ons.’

‘We brengen alles naar beneden, naar de markt, en daarna gaan we weer naar boven.’

‘Hoe krijg je een kast naar beneden?’

‘Dat zien we dan wel,’ zei Janis.

Het leek een onnozele opmerking, maar het zou goed kunnen dat hij zich van de domme hield. Hij wist dat ze niet naar de bergen wilde en toch begon hij over een hut die ze eerst moesten zoeken, en als ze hem hadden gevonden gingen ze er dood van ellende. Het was dat ze wist dat hij haar tweelingbroer was, anders had ze niet geloofd dat ze familie waren. Het was bijna niet te begrijpen dat ze samen in mama’s buik hadden gezeten. Als mama nog had geleefd had ze kunnen vragen wie het eerst geboren was. En wie had het hardst gehuild?

Maar Silke kende mama en papa alleen van de schilderijen in de groene salon van Holderstate. Ze hingen naast elkaar, ieder in hun eigen lijst. Mama zat in een stoel en droeg een roze avondjapon, papa stond kaarsrecht in een bruine jas met bontkraag. Als Silke haar schouders naar achteren trok en haar kin omhoogstak werd ze net zo recht als papa. Ze had voor de spiegel op haar kamer

geoeffend. Vooral de kin was lastig. Iets te hoog en ze kreeg een sprietige nek.

Janis pakte de bordjes die hij had gemaakt, een keertje snel tussendoor, ze waren niet voor het mooie. Hij schoof met zijn mes het konijn van de stok en sneed het vlees los.

‘Ik zou willen dat ik kon kiezen,’ zei Silke, ‘wat ik onthoud en wat ik vergeet.’

‘Als ik kon kiezen zou ik de neven vergeten,’ zei Janis. ‘Neef Asserik en neef Koender, nooit meer aan denken.’

Hij hield haar een bordje voor. Ze pakte het aan en zette het op haar schoot.

‘Ik kies papa en mama,’ zei ze. ‘Om te onthouden.’

‘Dat kan niet,’ zei Janis. ‘Je kunt geen herinneringen máken, je moet ze eerst hebben en je hebt ze niet want het is veel te lang geleden.’ Janis zei niet wat hij dan wel wilde onthouden. Hij deed alsof hij meer van vergeten hield. ‘Ik kies madame Petrova.’ Hij deed alsof hij iets uit zijn hoofd viste en in het vuur gooide. ‘Huppekee, weg met haar.’

‘Niet over madame beginnen,’ zei Silke.

Janis nam een hap van een konijnenpootje. Het vlees was zo heet dat hij zijn mond open moest doen om koude lucht naar binnen te zuigen. Hij wapperde met zijn handen.

‘Je krijgt blaren,’ zei Silke. ‘Op je tong.’

Janis liet zich niet van de wijs brengen. Hij ging verder waar hij gebleven was. ‘Waarom mag ik niets over madame zeggen? Ben je bang voor haar? Nog steeds?’

Silke nam een hapje van een achterboutje. Ze deed haar best om niet bang te zijn maar de angst zocht haar op, zo ging het altijd. Hij kroop in haar hoofd en begon daar rond te woelen. Dan probeerde ze uit alle macht aan iets gewoons te denken. Aan een jurk met

een knoopje voor ieder knoopsgat en sokken zonder gaten. Hoe gewoner hoe beter. Maar 's avonds, in het donker, waren de gewone dingen ver weg. Vanuit het bos kwamen de avondgeluiden: het roepen van een uil, het keffen van een vos en geschuifel, net buiten de lichtkring van het vuur. Het was al erg genoeg dat de stroper er was. Waarom moest madame er nog bij?

‘Ze loog,’ zei Janis. ‘Allemaal onzin die ze bij elkaar verzon, met die kaarten van haar. Dat we elkaar kwaad zouden doen, dat we elkaar...’

‘Ik wil het niet horen.’

‘Dat we elkaar dood zouden maken. Alsof ze dat kon zien! We waren nog niet eens geboren!’ Hij gooide een afgekloven botje in het vuur. ‘Ben je bang voor mij?’

‘Nee,’ zei Silke, ‘maar...’

‘En moet ik bang zijn voor jou?’

‘Nee,’ zei ze weer. ‘Maar...’

‘Maar niks,’ zei Janis. ‘Denk je echt dat ze onze toekomst kon voorspellen? Met kaarten en plaatjes van skeletten?’

‘Waarom hou je je mond niet?’ zei Silke. ‘Ik dacht dat je madame wilde vergeten.’

‘Madame én de neven,’ zei Janis. ‘Asserik en Koender zijn nog dommer dan madame. Ze zaten te wachten tot het zou gebeuren. Jij dood, ik dood. Klaar.’ Hij sneed dunne reepjes vlees van het karkas. ‘En nu denken ze dat ze hun zin hebben gekregen, dat is het mooie.’

‘Hoe kun je weten of madame het verzon,’ zei Silke. ‘Dat ene...’ ze durfde het niet hardop te zeggen. ‘Dat van ons.’

Janis blies in de gloeiende sintels. Vonkjes spetterden omhoog. ‘Ik laat me niet opjutten. Ik heb te veel verhalen gehoord en nu geloof ik niets meer. Alleen wat ik met mijn eigen ogen kan zien.’

‘Wat je met je eigen ogen kunt zien?’ Silke zette haar bordje neer en sloeg haar handen om haar knieën. ‘Alleen dat?’

‘Alleen dat,’ zei Janis. ‘Natuurlijk is er meer dan je kunt zien, maar tót je het ziet weet je het niet. En zolang je het niet weet kunnen ze je van alles wijsmaken. Ik moet het eerst zien. Zelf. En als ik het niet zie, nou, dan is het er niet. Zo doen konijnen het en reeën en alle dieren.’

Silke hield haar knieën stevig vast en duwde haar kin tegen de stof van haar jurk. ‘Dan loop je in een strik,’ zei ze.

‘Ik kijk heus wel uit,’ zei Janis. ‘Maar niet de hele dag, zoals jij. Ik maak me pas druk als het zover is.’

‘Hoe weet je of het zover is?’ vroeg Silke.